

ӘОЖ 346.9

Г.Б. Мұқалдиева, Ж.Б. Мұқалдиева

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ доценті, з.ғ.к., Қайнар университетінің магистранты, Қазақстан, Алматы қ.

Кәсіпкерлік саласындағы қылмыстар үшін жауапкершіліктің кейбір мәселелері

Аңдатпа. Кәсіпкерлікпен айналысу қызметтерін заңды тұрғыда жүзеге асыруда жауапкершіліктің маңызы зор. Кәсіпкерлік қызмет түрлері мемлекеттік тіркеуден өту қажет, онсыз кәсіпкерлік қызметке тыйым салынады. Кәсіпкерлік саласында құқықтық нормаларды бұзғаны үшін жауапкершілікке тартудың басты шарты болып, кәсіпкерлік қызметінің оңтайлы жүргізілуі мен заңды талаптар негізінде жүзеге асырылады. Кәсіпкерлік кәсіпорынның ұйымдық-құқықтық нысана арқылы айқындалатын шектегі мүліктік жауапкершілікті көздейді. Осыған орай, іс-әрекеттің заңға қайшы болу мәселесін шешкен кезде, оны жасаған тұлғаның қылмыстық жауапкершілікке тартылуының жолдарын көрсету керек. Мақалада кәсіпкердің әрекеттерінде қылмыс құрамының бар екендігі анықталуы үшін олардың жасаған әрекеттермен анықтау кезіндегі құқық бұзушылық нормаларын нақтылау жолдары қарастырылады.

Түйін сөздер: кәсіпкерлік, кәсіпкерлік қызмет, қылмыс, жауапкершілік.

Қазіргі кезде кәсіпкерлік саласының негізгі ұстанымы – адамның өмірі мен бостандығы, ал ең жоғары құндылығы – жауапкершіліктің болуы. Кәсіпкерлік саласында құқықтық нормаларды бұзғаны үшін жауапкершілікке тартудың басты шарты болып, кәсіпкердің қызметінің оңтайлы жүргізілуі мен заңи талаптар негізінде жүзеге асырылуы табылады. Осыған орай, іс-әрекеттің заңға қайшы болу мәселесін шешкен кезде оны жасаған тұлға жауапкершілікке тартылуы тиіс екенін де шешіп алу керек. Бұл құқық бұзушылықтың міндетті элементі болып табылады. Ол үшін құқық бұзушылық пен заңды іс-әрекеттің ара-жігін ажырату өлшемдерін білу қажет. Кәсіпкерлік бизнес жеке жеке жағдай негізінде құрылуы мүмкін. Дегенмен, қызметтің бұл түрі, көбінесе адамның жеке басымен – кәсіпкермен байланысты болып келеді. Соның негізінде жаңа іс қолға алынып, жаңа енгізілген қызмет түрлерінің іске асырылуы нәтижесінде жүзеге асырылады. Кәсіпкерлікпен айналысу қызметтерін заңи тұрғыда жүзеге асыруда жауапкершіліктің маңызы зор. Сондықтан да кәсіпкердің мәртебесі мемлекеттік тіркеуге алу арқылы қуатталып жүзеге асырыла-

ды. Кәсіпкерлік қызмет түрлері мемлекеттік тіркеуден өту қажет, онсыз кәсіпкерлік қызметке тыйым салынады. Кәсіпкердің еңбегіне ақы төлеу нысаны, тәртібі мен талаптары шартпен айқындалып, жеке табысқа салық салыну негізінде жүзеге асырылады. Шаруашылық қызметтің барлық түрлері, оларға заңнамалық актілерде тыйым салынбаған болса, мысалы, коммерциялық делдалдық, сату-сатып алу, инновациялық кеңес беру, тағы басқа қызметтер, сондай-ақ бағалы қағаздармен жасалатын операциялар кәсіпкерлікке жатады. Нарықтық жүйеде кәсіпкерлік қызметпен айналысуға кеңінен мүмкіндіктер берілген. Бұл мемлекеттік меншікпен қоса, меншіктің барлық нысандарына тән. Кәсіпкерлік үшін қолайлы жағдай кәсіпорындарды жекешелендіру, меншікті мемлекет иелігінен алу экономикалық үдерістер болып табылады. Қазақстанда кәсіпкерліктің мұндай қызметін жүргізуге кепілдік заң жүзінде баянды етілген.

Елімізде кәсіпкерліктің бірнеше түрлері бар атап айтсақ, олар жеке кәсіпкерлік, дара кәсіпкерлік, бірлескен кәсіпкерліктер, т.б. кәсіпкерлік қызмет түрлерін айтуымызға бо-

лады. Дара кәсіпкерлік – жеке тұлғалардың кіріс алуына бағытталған, жеке тұлғалардың өздерінің меншігіне негізделген. Бұл жеке тұлғалардың атынан олардың тәуекелі үшін және мүліктік жауапкершілігімен жүзеге асырылатын бастамашылық қызметі. Дара кәсіпкерлік өзіндік немесе бірлескен кәсіпкерлік түрінде жүзеге асырылады. Жеке кәсіпкерлік – субъектілері өздерінің меншігіне негізделген. Сондай-ақ жеке кәсіпкерлік – субъектілерінің атынан олардың тәуекелімен және мүліктік жауапкершілігімен жүзеге асырылатын бастамашылық қызметі. Бірлескен кәсіпкерлік нысандары болып, ерлі-зайыптылардың ортақ бірлескен меншігі негізінде жүзеге асырылатын ерлі-зайыптылардың кәсіпкерлігі; шаруа (фермер) қожалығының ортақ бірлескен меншігі немесе жекешелендірілген тұрғын үйге ортақ бірлескен меншік негізінде жүзеге асырылатын отбасылық кәсіпкерлік; жеке кәсіпкерлік ортақ үлестік меншік негізінде жүзеге асырылатын жай серіктестік болып табылады. Жеке кәсіпкерлік субъектілері жеке және заңды тұлғалар мемлекеттің құқықтары және заңымен қорғалатын мүдделерін сақтауға міндетті. Жеке кәсіпкерлік субъектілері Қазақстан Республикасының заңнамасын бұзған жағдайда, Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады. Жеке кәсіпкерлік субъектілері, сондай-ақ Қазақстан Республикасының жосықсыз бәсеке туралы заңнамасын бұзса да, Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген жауаптылыққа әкеп соғады. Жеке кәсіпкерлік туралы жауапкершілік Қазақстан Республикасының 2006 жылғы 31 қаңтардағы № 124 «Жеке кәсіпкерлік туралы» заңы бойынша реттелінеді [1].

Кәсіпкерлік – азаматтар мен олардың бірлестіктерінің пайда немесе өзіндік табыс алуға бағытталған бастамашылық дербес қызметі болып табылғандықтан, кәсіпкерлікті азаматтар өз атынан, өзінің мүліктік жауапкершілігі кепілдігімен немесе заңи тұлғаның (кәсіпорынның) атынан және соның жауапкершілігі кепілдігімен жүзеге асырады. Кәсіпкерлік кәсіпорынның ұйымдық-құқықтық нысаны арқылы айқындалатын шектегі мүліктік жауапкершілікті көздейді. Қазақстан азаматтары мен шет мемлекеттердің азаматтары, сондай-ақ азаматтардың бірлестіктерінің кәсіпкерлік

субъектілері кәсіпкерлік болып табылады. Сонымен қатар кәсіпкерлердің субъектілері кәсіпкерлік жалдамалы еңбекті жалдамалы қолданбай немесе жалдамалы еңбекті қолданып, заңи тұлға құрмай немесе заңи тұлға құрыпта жүзеге асырылады. Жалдамалы еңбекті қолданбай жүзеге асырылатын кәсіпкерлік жеке еңбек қызметі ретінде тіркеледі. Бұл жалдамалы еңбекті қолдану жолымен жүзеге асырылатын кәсіпорын ретінде тіркеледі. Кәсіпкерлік қызметпен айналысу барысында, кәсіпкерлікті мемлекеттік қолдау барысында туындайтын қарым-қатынастарды реттейтін нормалар жиынтығы кәсіпкерлік құқық мазмұнын құрайды. Мұнда, сонымен бірге коммерциялық емес қатынастарды және мемлекет пен қоғам мүддесін қамтамасыз ету мақсатында іске асырылатын реттеу шараларынан туындайтын қарым-қатынастарды да қосуға болады. Кәсіпкерлік құқық аясындағы қатынастар кәсіпкерлік іс еркіндігі, меншіктің әркілі нысандарының теңдігі, экономикалық шаралар мен тәсілдер қолдану арқылы мемлекеттік ықпал ету, бәсекелестік бостандығы және монополиядан қорғану, заңдылық сынды қағидаларға негізделіне отырып жүзеге асырылады. Кәсіпкерлік немесе банктік қызметті жүзеге асыру ниетінсіз несие алу, салық төлеуден босатылу, өзге де мүліктік пайда алу немесе тыйым салынған қызметті жасыру мақсаты бар, азаматтық ұйымға немесе мемлекетке ірі зиян келтірген коммерциялық ұйым құру экономикалық қызмет саласындағы қылмыс болып табылады. Кәсіпкерлік қызметті тіркеуден өтпей не рұқсат (лицензия) алу міндетті болған жағдайларда арнаулы рұқсатсыз (лицензиясыз) немесе лицензиялау шарттарын бұзып жүзеге асыру, сол сияқты кәсіпкерліктің тыйым салынған түрлерімен шұғылдана, осы әрекеттер негізінде азаматтарға, ұйымға немесе мемлекетке ірі зиян келтірсе, ірі мөлшерде табыс табумен, ірі мөлшерде акцизделетін тауарларды елеулі мөлшерде тауарларды өндірумен, сақтаумен, өткізумен байланысты болса, экономикалық қызмет саласындағы қылмыс болып кәсіпкер жауапкершілікке тартылады. Сондықтан да Қазақстан Республикасының Конституциясында тұлға мен мемлекеттің, қоғам құқығының және еркіндігінің басымдылығына бағытталған қарым-қатынас анық көрсетілген. Онда азаматтардың құқықтары мен бостандықтарының сақталуы мемлекеттің билік күшімен жүзеге асырылаты-

ны ескерілген. Мемлекеттік құқық бұзушыға заңмен белгіленген тәртіпте жаза қолданады. Бұл заң бойынша жауапкершілікке тарту болып табылады. Экономикалық қызмет саласында лауазымды адамдар тараптарынан екі қылмыс жасалуы мүмкін: заңды кәсіпкерлік қызметке кедергі жасау (ҚК-тің 189-бабы) және табиғатты пайдалану бойынша заңсыз мәмілелерді тіркеу (ҚК-нің 225-бабы). ҚК-тің 189-бабы бойынша [2] жәбірленуші ретінде жеке кәсіпкерлер де, коммерциялық ұйымдар да танылады. Заңды кәсіпкерлік қызметке кедергі жасау деп, жеке кәсіпкерлер мен коммерциялық ұйымдардың құқықтарын, заңды мүдделерін шектеу; жеке кәсіпкерлердің немесе коммерциялық ұйымдардың дербестілігін шектеу; жеке кәсіпкерлер мен коммерциялық ұйымдардың қызметіне өзге де жолдармен араласуды айтады. Бұл әрекеттер заңды күшіне енген сот шешімін бұза отырып немесе ірі мөлшерде зиян келтіре отырып жасалғанда ғана қылмыс деп танылады. Ірі мөлшердегі зиян түсінігі ҚК-нің ерекше бөлімінің 7-тарауының бабында нақты көрсетілген. Сонымен бірге лауазымды адамдар екінші бір қылмысты пайдакүнемдік немесе басқа да жеке басының мүдделілігі салдарынан жасаса табиғатты пайдалану бойынша заңсыз мәмілелер тіркеуден тұратын болса, онда да бұл ҚК-нің 225-бабында нақтыланған негізінде жауапкершілікке тартылады.

Кәсіпкердің әрекеттерінде қылмыс құрамының бар екендігі анықталуы үшін олардың жасаған әрекеттерінен анықтау жеткілікті. Ол табиғатты пайдалану бойынша көрінеу заңсыз мәмілелерді тіркеуі; табиғи ресурстардың мемлекеттік есебі мен мемлекеттік кадастрларының мәліметтерін әдейі бұрмалауы; табиғи ресурстарды пайдалануы, қоршаған ортаны ластауы, табиғи ресурстарды қайта қалпына келтіру ережелерін бұзу үшін төлемақыны азайту, т.б. жауапкершіліктің кейбір мәселелеріне немқұрайлы қарауы салдарынан қылмыстық іс қозғалады. ҚК-нің 190, 193-баптарында кәсіпкерлік және басқа да экономикалық қызметтің заң бекіткен тәртібін бұзуға байланысты қылмыстар қарастырылған. ҚР АҚ 10-бабында кәсіпкерлікпен айналысуға мынандай анықтама береді: «Кәсіпкерлік – ол меншік формасына қарамастан, тауарларға (жұмыстар, қызмет көрсету) сұранымды қанағатандыру арқылы таза табыс алуға бағытталған, жеке

меншікке (жеке кәсіпкерлік) немесе мемлекеттік кәсіпорынды шаруашылық жүргізу (мемлекеттік кәсіпкерлік) құқығына негізделген азаматтардың және заңды тұлғалардың бастамалы қызметі. Кәсіпкерлік қызмет кәсіпкердің атынан, тәуекелмен және мүліктік жауапкершілікпен жүзеге асырылады» [3].

Кәсіпкерлік бұл экономикалық және ұйымдастырудың жағдайлары мен жаңа материалдың қызмет көрсету мақсатында, тапқан пайданың шығындарын қысқарту бағытына арналған қызмет түрі болып табылады. Кәсіпкерлік қызметті реттейтін өзге де заңнамалық актілерде көрсетілген тәртіппен таза кіріс алуға бағытталған қызметін заңды кәсіпкерлік қызмет деп ұғынған жөн. Бұл тұлғаның тиісті органдарда алдын ала тіркелуі не осы қызметпен айналысуға рұқсат ететін өзге арнайы рұқсатының (лицензиясының) болуы заңды кәсіпкерлік қызметтің міндетті белгілері деп танылады. Жеке кәсіпкердің немесе коммерциялық ұйымның құқықтары мен заңды мүдделерін шектеп, заңды кәсіпкерлік қызметке заңсыз араласу, егер лауазымды адам осы әрекеттерді қызмет бабын пайдалана отырып жасаса, қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғады.

Сондай-ақ өзге адамдар жеке кәсіпкердің немесе коммерциялық ұйымның құқықтары мен заңды мүдделерін заңды күшіне енген сот актісін бұза отырып шектеген не олардың әрекеттерімен ірі залал келтірілген жағдайларда ғана көрсетілген әрекеттер үшін қылмыстық жауаптылыққа тартылуы да мүмкін. Мынадай жағдайларда жауапкершілік туындалуы мүмкін, егер лауазымды тұлға жеке кәсіпкердің және коммерциялық ұйымның құқықтары мен заңды мүдделерін шектесе заңды кәсіпкерлік қызметке заңсыз араласса, осы әрекеттерді қызмет бабын пайдалана отырып жасаса қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғады. Заңды кәсіпкерлік қызметті тиімді жүзеге асыруға азды-көпті кедергі келтіретін шешім қабылдаса, нұсқаулар берсе, талаптар қоюды және лауазымды адамның басқа да іс-әрекеттерін (тіркеуге алудан заңсыз бас тарту; тіркеуге алудан немесе лицензия беруден жалтару; заңмен рұқсат етілген қызмет түрімен айналысуға тыйым салу, т.б.) және де жеке кәсіпкердің немесе коммерциялық ұйымның құқықтары мен заңды мүдделерін шектеген жағдайларда жауапкершілікке тартылады. Сондай-ақ өз бетімен жұмыс істеуді шектеу, жеке

кәсіпкердің немесе коммерциялық ұйымның өз бетімен шешім қабылдауы, өз қызметін жүзеге асыру құқығына қысым жасау қосалқы құрылтайшылардың тізімін жасауға араласу, бірге жұмыс істеуге, оның ішінде белгілі бір банктің қызметін пайдалануға мәжбүрлеу, жеке кәсіпкердің немесе коммерциялық ұйымның қызметіне заңсыз бақылау орнату, кәсіпкерлік құрылымның өзінің құқықтық қабілетін толық көлемінде іске асыруына кедергі келтіретін өзге де жағдайлар негізінде жауапкершілік байқалуы мүмкін. Қазақстан Республикасы Қылмыстық кодексінің 189-бабында көрсетілген қылмыстарды кәсіпкерлік қызметке заңсыз араласуға байланысты әкімшілік құқық бұзушылықтан ара-жігін ажырату кезінде қадағалау және бақылау функцияларын жүзеге асыратын мемлекеттік органдардың лауазымды адамдарының жауаптылықтары Қазақстан Республикасының әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодексінің 151-153 баптарында нақтыланған [4]. Заңсыз кәсіпкерлік қызмет барысында басқа қылмыс құрамын құрайтын әрекеттер жасалған жағдайда жасалған әрекет заңсыз кәсіпкерлік үшін жауаптылық жүктелген өзге қылмыс үшін жауаптылықтың ара жігі ҚР-сы Қылмыстық кодекс бабының жиынтығы бойынша сараланады. Заңмен тыйым салынған кәсіпкерлік қызметпен айналысу фактісі анықталған жағдайда кінәлі адам Қылмыстық кодекстің қызметтің белгілі бір түрін жүзеге асыруға тыйым салатын тиісті баптары бойынша, қылмыстық жауаптылыққа тартылады.

Тауарларды сатып алу, сақтау, үй-жайларды, көлік қызметін ұсыну және заңсыз кәсіпкерлік қызметтің жүзеге асырылуына өзгедей жәрдемдесу және осы әрекеттер кәсіпкерлік қызметтің заңсыздығы екенін білетін адам тікелей қасақана жасаған жағдайда ғана қылмыстық жауаптылыққа тартылады. Тек қызметтің тыйым салынған түрлері (контрабанда, қару, есірткі құралдарын заңсыз сату, ұрлық, салықты төлеуден жалтару және т.б.) алынған ақша қаражатын немесе өзге де мүлікті заңдастыру фактісі туындаған жағдай ҚК-нің 193-бабы бойынша қылмыстық жауаптылыққа әкеп соғады. Сондай-ақ көпе-көрінеу заңсыз жолмен алынған ақша қаражатын немесе өзге де мүлікті заңдастыру фактісі анықталған жағдайда да қылмыстық заңның тиісті нормасына сәйкес қылмыстық жауаптылыққа тартылады. ҚК-нің 7-тарауында көзделген экономикалық қызмет саласындағы

қылмыстарды жасаудың нәтижесінде баю мақсатында қылмыстық жолмен алынған кіріс, мемлекет кірісіне алынады. Егер кінәлі адам ақы сотталғанның қызметтік міндетіне кірмейтін жұмыс немесе қызметтер үшін төленді деп қате ұғынған жағдайларда, сыйақы ретінде алған ақша мен өзге де мүлік иелеріне қайтарылады. Заңсыз кәсіпкерлікті жүзеге асыру кезінде табыс табу үшін тікелей қолданылған заттай дәлелдемелер болып танылған мүлік пен заттар Қазақстан Республикасы Қылмыстық іс жүргізу кодексінің 121-бабының үшінші бөлігінің 4-тармағына сәйкес мемлекет кірісіне алынады. Ал олар табылмаған жағдайларда олардың құны мемлекет кірісіне кінәлі адамның өзінен өндіріліп алынады. Кәсіпкерлік саласындағы қылмыстар үшін жауапкершілікке заттай дәлелдемелер болып танылған ақша мен өзге де құндылықтар жатады. Егер олардың иесі осы ақшалар мен құндылықтар берілгенге дейін одан заңсыз сыйақы алу үшін бопсалау әрекетінің жасалғаны туралы тиісті органдарға хабарлаған жағдайларда иелеріне қайтарылады. ҚР-ның ҚК-нің 206-бабында көзделген қылмыстар туралы істер бойынша жалған ақшалар мен бағалы қағаздар түріндегі заттай дәлелдемелер олар қайтадан айналымға түспеуі үшін міндетті түрде жойылуға жатады. Жекелеген үлгілер сараптық және өзге де зерттеулер кезінде қажетті мәліметтер базасын құру үшін өздерінің өтініштері бойынша тиісті сараптама мекемелеріне беріледі. Сонымен бірге кәсіпкер, жалған ақшалар мен бағалы қағаздарды сату оларды тауарлар мен қызметтер үшін төлем төлеу құралы ретінде пайдалану, сондай-ақ ақша ұсату, сыйға тарту, берешекті қайтару, қарызға беру, сату, оларды өзгедей түрде азаматтық айналымға қосу түрінде байқалса, онда қылмыстық жауапкершілікке тартылуы мүмкін. Мұндай әрекеттерді ҚК-нің 177 және 206-баптары жиынтығы бойынша сараланып, ақша белгілері мен бағалы қағаздар түрінде орындалған өзге де бұйымдарды алдау құралы ретінде пайдалану алаяқтық деп бағаланады.

Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің жалған банкноттары мен манеттерін, мемлекеттік бағалы қағаздарды немесе Қазақстан Республикасының валютасын, шетел валютасын немесе шетел валютасымен бағаланған бағалы қағаздарды жасау сату мақсатымен сақтаса, оны сатса, ҚК-нің 189-бабына сәйкес көрсетілген тәртіппен айқындалатын ірі соманы құраса,

құрауы мүмкін болса, ірі мөлшерде жасалған әрекет деп танылып, қылмыстық жауапкершілікке тартылады. Мемлекетіміз кәсіпкерлік қылмыстық жауапкершілікті болдырмауды жүзеге асыру барысында алдын ала шаралар мен міндеттер қабылдауда. Ол кәсіпкерлікті шағын және орта бизнесті қолдауды дамыту аясында қылмыстық кодекске толықтырулар мен өзгертулер енгізіліп отырады. Мемлекет тарапынан бұндай қолдаулар кәсіпті қолға алып, бизнесін шыр айналдырамын деген іскер адам үшін кәсіпкерлік дамуда басты құрал болып табылады. Бұрын айыбы дәлелденіп, кінәсін мойындағандар мемлекетке келтірген шығынның бір бөлігін қайтарып, темір торда жазасын өтейтін еді. Енді жаңа заң бойынша шығын еселеніп қайтарылып, жазасын абақтыда өтеу үкімі азайтылады. Тұлғаның тиісті органдарда алдын ала тіркелуі не осы қызметпен айналысуға рұқсат ететін өзге арнайы рұқсатының (лицензиясының) болуы заңды кәсіпкерлік қызметтің міндетті белгілері деп танылады. Жоғарыда атап өткендей заңсыз кәсіпкерлік қызмет барысында, сондай-ақ басқа қылмыс құрамын құрайтын әрекеттер жағдайында жасалған әрекет заңсыз кәсіпкерлік үшін жауаптылық көздейтін баптардың жиынтығы мен жасалған өзге қылмыс үшін жауаптылық қылмыстық кодекстің бабының жиынтығы бойынша сараланады. Қылмыстық жауапкершілік құқықтық жауапкершіліктің ішіндегі ең қатаң түрі болып есептеледі. Қылмыстық жауапкершілік қылмыс жасағаны үшін қылмыстық заңмен белгіленеді. Қылмыстық жауапкершілік – бұл адамның жасаған қылмысы үшін жазалануы немесе қылмыстық-құқықтық сипаттағы басқа да шаралармен жазаланатын қылмыстық заңмен бекітілген міндеті. Қылмыстық жауапкершіліктің мағынасы кінәлі адамның өзінің құқыққа қайшы әрекеті үшін мемлекет атынан сотталатындығын білдіреді. Осыған орай, мемлекет құқық бұзушының еркінен тыс мәжбүрлеу тәртібінде қылмыстық жауапкершілікті жүктейді.

Әдебиеттер

- 1 «Жеке кәсіпкерлік туралы» Қазақстан Республикасының 2006 жыл 31 қаңтардағы № 124 заңы.
- 2 Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі. – Алматы, 2004.
- 3 ҚР-ның азаматтық кодексі. – Алматы, 2007.
- 4 Қазақстан Республикасының әкімшілік құқық бұзушылық кодексі. – Алматы, 2007.
- 5 Алауханов Е. Қылмыстық құқық. Ерекше бөлім. – Алматы, 2001. – 445 б.
- 6 Ағыбаев А.Н. Қылмыстық құқық, жалпы бөлім. – Алматы, 2001. – 251 б.
- 7 Звечаровский И.Э. Уголовная ответственность. – М., 1995. – 145 с.
- 8 Қазақстан Республикасының қылмыстық құқығы. – Алматы, 2001.
- 9 Қазақстан Республикасының қылмыстық атқару құқығы. – Алматы, 2002.
- 10 Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексіне түсінік. – Алматы, 2001.
- 11 «Жеке кәсіпкерлікті қорғау және оған қолдау көрсету туралы» заң, 1995 ж. 17 сәуір.
- 12 «Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу туралы» заң, 1995 ж. 17 сәуір.
- 13 ҚР-ның «Лицензиялау туралы» заңы, 1995 ж. 2 мамыр.

References

- 1 «Zheke kәsipkerlik turaly» Kazakhstan Respublikasynuң MMVI zhyl қаңтардағы XXXI N CXXIV Заңу
- 2 Kazakhstan Respublikasynuң Қылмыстық кодексі. – Almaty MMIV
- 3 ҚР-ның azamattyқ kodeksi. Almaty, MMVII
- 4 Kazakhstan Respublikasynuң әкімshilik құқық бұзушылық кодексі. – Almaty, MMVII
- 5 Alauhanov E. Қылмыстық құқық. Erekше bөlim. – Almaty. 2001. – CDXLV b.
- 6 AN Aғыbaev Қылмыстық құқық, zhalpy bөlim Almaty. 2001. – CCLI b.
- 7 Zvecharovsky IE Criminaüs debilitas sit. – M., 1995. – CXLV cum.
- 8 Kazakhstan Respublikasynuң қылмыстық құқығу. – Almaty – MMI
- 9 Kazakhstan Respublikasynuң қылмыстық атқару құқығу. – Almaty-MMII
- 10 Kazakhstan Respublikasynuң Қылмыстық кодексіне tysinik.-Almaty-MMI
- 11 «Zheke kәsipkerlikti қорғau zhanе оған Koldau көrsetu turaly» Zan MCMXCV x XVII säuір.
- 12 «Заңды тұлғаларды мемлекеттік тіркеу туралы» Zan MCMXCV x XVII säuір.
- 13 ҚР-ның «Litsenziyalau turaly» Заңу, MCMXCV x2 Mamyғo.

Г.Б. Мукалдиева, Ж.Б. Мукалдиева

Некоторые проблемы уголовного наказания в сфере предпринимательства

Огромна роль ответственности законной предпринимательской деятельности. Предпринимательская деятельность должна быть зарегистрирована, в противном случае она будет запрещена. Предприниматели несут юридическую ответственность, которая представляет собой установленную правовыми нормами обязанность претерпевать неблагоприятные последствия при неисполнении ими установленных нормами права (законами) и договорами обязанностей и обязательств. В зависимости от отраслевой принадлежности юридических норм, устанавливающих ответственность, применяются гражданско-правовая, административная и уголовная ответственность предпринимателей. Юридическая ответственность предпринимателей, возникающей при совершении противоправных действий в процессе предпринимательской деятельности. Итак, в предпринимательской деятельности ответственность наступает без вины по принципу причинения ущерба. Вместе с тем по разным причинам наше законодательство предусматривает ряд случаев, когда предприниматели отвечают только при наличии вины в соответствующем нарушении обязательства. В статье рассматриваются ответственность предпринимателей за совершенные действия и все признаки состава преступления которые являются основанием уголовной ответственности.

Ключевые слова: предпринимательство, предпринимательская деятельность, преступление, ответственность.

G.B. Mukaldieva, J.B. Mukaldieva

Some of the problems of criminal punishment in the field of entrepreneurship

Huge role responsibilities as a legitimate business. Business activities must be registered, otherwise it will be banned. Employers have a legal responsibility, which is the legal standards set by the obligation to undergo adverse consequences for non-performance of their established rules of law (law) and the contracts obligations and commitments. Depending on the industry sector of legal norms establishing liability apply civil, administrative and criminal liability of entrepreneurs. Legal responsibility of entrepreneurs emerging in the commission of illegal acts during business activity. So, in business liability is incurred without fault on the principle of harm. However, for various reasons, our legislation provides for a number of cases where entrepreneurs are responsible only if there is guilt in violation of the relevant obligations. The article discusses the responsibility of entrepreneurs for their actions and all the elements of a crime that are the basis of criminal responsibility.

Keywords: entrepreneurship, entrepreneurial activity, crime, and responsibility